

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการ
รอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1
ผู้ศึกษา : นายวีระ พุ่มไม้
ปีที่รายงาน : 2568

การศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 กลุ่มประชากร ได้แก่ 1 ผู้บริหารการศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาและเจ้าหน้าที่กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์แบบปลายเปิด เพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน แบบบันทึกข้อมูลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบของการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน แบบสอบถามรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน แบบประเมินพฤติกรรมตามสมรรถนะของนักเรียน แบบรายงานการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แบบรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการใช้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน แบบรายงานการประเมินสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบบูรณาการรอบด้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ด้านการวางแผนเชิงบูรณาการพบว่า ยังขาดความพร้อมเชิงระบบ โดยไม่มีฐานข้อมูลนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน การวางแผนไม่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน การบูรณาการงานไม่ต่อเนื่อง โครงสร้างไม่ชัดเจน รวมถึงการมีส่วนร่วม การสื่อสารและสื่อคู่มือสำหรับปฏิบัติยังไม่เพียงพอ ด้านการจัดองค์กรพบว่า บทบาทหน้าที่ของบุคลากรไม่ชัดเจน ขาดแนวทางและคู่มือที่สอดคล้องกับบริบท ระบบสารสนเทศไม่เชื่อมโยง บุคลากรไม่เพียงพอและมีภาระงานสูง ขาดทักษะเฉพาะด้าน และการมอบหมายงานไม่สอดคล้องกับภารกิจ ด้านการอำนวยความสะดวก การถ่ายทอดนโยบายยังไม่ชัดเจน การสื่อสารไม่ทั่วถึง ภาระงานส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและยืดหยุ่น รวมทั้งขาดระบบสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ด้านการประสานงานพบว่า

การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบ ขาดเวทีการมีส่วนร่วม การบูรณาการระหว่างหน่วยงานไม่เชื่อมโยง ขาดระบบข้อมูลกลางและเทคโนโลยีสนับสนุน ไม่มีแนวทางส่งต่อกรณีเร่งด่วน ขาดการนิเทศติดตามเชิงลึก และการเชื่อมโยงกับภายนอกยังจำกัด และด้านการควบคุมพบว่า การติดตามประเมินผล ขาดเกณฑ์และความต่อเนื่อง เน้นเอกสารมากกว่าพื้นที่จริง ระบบข้อมูลไม่ทันสมัย ขาดการวิเคราะห์เชิงลึก และไม่นำผลประเมินไปปรับปรุงพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

2. การศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบของการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายการจัดการศึกษา ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นระบบและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ปัจจัยด้านบริบททั่วไปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษารวมถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว ความพร้อมด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และปัจจัยด้านภาคีเครือข่ายกับการมีส่วนร่วม ของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการร่วมวางแผน สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนอย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง อันนำไปสู่การพัฒนา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นระบบ โปร่งใส มีประสิทธิผล และยั่งยืน ส่วนผลการศึกษาด้านองค์ประกอบของการดำเนินงานบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน พบว่ามีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้านที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ด้านการวางแผนเชิงบูรณาการ ด้านการจัดองค์กร ด้านการอำนวยการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม

3. การสร้างรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 1) ด้านการวางแผนเชิงบูรณาการ ประกอบด้วยการพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ “SWOT for Student Care” เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างบูรณาการ การอบรมเชิงปฏิบัติการ “SCDA” เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงบูรณาการ ซึ่งครอบคลุมทั้งแผนแม่บทระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แผนปฏิบัติการสำหรับสถานศึกษา และแผนบูรณาการภาคีเครือข่ายร่วมใจเพื่อเด็กไทยพัฒนา รวมถึงการอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนบูรณาการงานวิชาการ งานกิจการนักเรียน และงานแนะแนว ตลอดจนกิจกรรมระดมความคิด เพื่อออกแบบระบบการจัดเก็บข้อมูลและคัดกรองความเสี่ยงแบบบูรณาการในรูปแบบ Student Care 360° System (SCS) 2) ด้านการจัดองค์กรประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างและกลไกคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างศักยภาพการทำงานของทีมดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผ่านกิจกรรม “Student Care Team” และการจัดทำระบบข้อมูล Student Care 360° System (SCS) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นระบบ มีความชัดเจน และสามารถติดตามข้อมูลนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านการอำนวยการประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายสื่อสารดิจิทัลระดับสถานศึกษา การจัดทำเอกสารและคู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับสถานศึกษา เช่น คู่มือการใช้ระบบ Student Care 360° System (SCS) คู่มือการคัดกรอง แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ดูแลช่วยเหลือนักเรียน และแนวทางจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน และการจัด

กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจและสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านการประสานงานประกอบด้วย การนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลเชิงบูรณาการ การจัดทำคู่มือและแนวทางการส่งต่อกรณีเร่งด่วน Emergency Referral Protocol (ERP) การจัดเวที “Sukhothai Care Forum” เพื่อถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการจัดตั้งภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในด้านฐานข้อมูล การคัดกรอง การขับเคื้อนศูนย์ดูแลช่วยเหลือนักเรียน การส่งเสริมโรงเรียนปลอดภัย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเชื่อมโยง มีส่วนร่วม และเกิดประสิทธิภาพร่วมกัน และ 5) ด้านการควบคุมประกอบด้วย การกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดผลลัพธ์ของนักเรียนในแต่ละมิติ การจัดระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพของระบบ และการจัดกิจกรรมรายงานผลพร้อมสะท้อนบทเรียนผ่านกระบวนการ After Action Review (AAR) เพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. การประเมินรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า ภายหลังจากการนำรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ไปใช้ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านพฤติกรรมตามสมรรถนะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สูงขึ้นทุกระดับชั้น ขณะเดียวกันผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในปีการศึกษา 2566 ทั้งผลการทดสอบ RT, NT และ O-NET สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2565 นอกจากนี้ สถานศึกษามีผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและมีผลสัมฤทธิ์ชัดเจนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งจำนวนสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินและได้รับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับเขตตรวจราชการในปีการศึกษา 2566 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2565 และผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบบูรณาการรอบด้าน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด